

Hankesuunnitelma

Hankesuunnitelma, tiedonvälityshanke

1. Hankkeen taustatiedot

Nimi: Vastuulliset vierailijat- tiedonvälityshanke
Hankkeen kesto: 1.5.2026-31.12.2027.

2. Hankkeen julkinen kuvaus

Matkailu on Lapin kärkielinkeino ja siihen on panostettu investoinneilla lukuisien eri toimijoiden taholta. Talvimatkailu on kasvanut viime vuosina räjähdysmäisesti, samoin kesämatkailu on noususuuntainen. Erilaiset kartta-, majoitus- ja muut matkailusovellukset ovat nostaneet maaseudulle kohdistuvan matkailun määrää. Matkailijat hakeutuvat edullisempiin majoitusvaihtoehtoihin sekä paikallisen kulttuurin ja luonnon kokemusten ääreen. Kesäisin karavaanarit arvostavat rauhallisia, vesistöjen äärellä sijaitsevia majoituspaikkoja, ja Lappi toimii myös läpikulkureitinä Norjaan matkustettaessa. Omatoiminen matkailu tuo mukanaan pistekuormitusta, turvallisuusriskejä ja muita haittoja, mutta vastuunkantajia harvaanasuttujen alueiden haittojen vähentämiseen on vaikea löytää investointien keskittyessä pääasiassa matkailukeskuksiin. Paikalliset asukkaat kaipaavat matkailulle selkeitä rajoja, rakenteita ja ohjeita. Kestävä ja sosiaalisesti hyväksyttävä matkailu ottaa huomioon ilmaston ja ympäristön, hyödyntää resursseja kestävällä tavalla ja perustuu yhteiseen hyväksyntään.

Hankkeessa selvitetään matkailun haittoja haja-asutusalueilla ja kehitetään ratkaisuja kestävän ja turvallisen matkailun edistämiseksi. Selvitys kohdistuu kyliin, joissa matkailupaine on havaittavissa ja yhteisöllä kiinnostus haittojen vähentämiseen yhteisölähtöisesti. Työhön osallistetaan laajasti eri yhteistyötahoja. Matkailun sosiaalisen kestävyden vahvistamiseksi panostetaan kylien liiketoimintamahdollisuuksiin tiedottamalla ja avustamalla yhdistyksiä pienimuotoisen matkailutoiminnan aloittamisessa ja kehittämisessä.

Hankkeen toteutustapa on avoin, osallistava ja tiedottava. Työtapoina käytetään tietojen kokoamista eri yhteistyökumppaneilta, kyselyitä, työpajoja, tilaisuuksia ja seminaareja. Kehitetyt toimintatavat ja pilotit toimivat mallina muille alueille. Hankkeen kohderyhmänä ovat Lapin kylät, joiden matkailupaine on havaittavissa, sekä kylien asukkaat, yritykset ja yhdistykset.

3. Hakijan esittely ja hankkeen resurssit

HAKIJAN ESITTELY

Hankkeen hakijana on Leader Pohjoisin Lappi ry. Yhdistys on paikallinen Leader-ryhmä, jonka tehtävänä on maaseudun elinvoiman ja viihtyvyyden lisääminen toiminta-alueellaan. Yhdistys myöntää rahoitusta ruohonjuuritasolta nouseviin hankeideoihin omasta rahoituskiintiöstä ja hallinnoi Kahdeksan vuodenajan koti -strategiaa toteuttavia hankkeita. Yhdistyksellä on käynnissä oman tuotannon hanke; Puhtaat poukamat ja raikkaat rannat, jossa keskitytään asukaslähtöiseen ja asumisviihtyvyyttä lisäävään vesistöjen kunnostamiseen sekä maaseuturahaston rahoittama Porisevat porstuat ja pohjoiset kulttuurimaisemat -yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on kulttuuriympäristöosaamisen lisääminen. Marraskuussa päättyi oman kiintiön Kyläväärtit -hanke, jossa on kannustettu kyliä suunnitelmalliseen kehittämiseen ja tuettu yhdistysten toimintaa. Maaliskuussa 2026 yhdistyksellä on alkamassa oman tuotannon hankkeena Yhdessä pyydetty ja porukalla viljelty -kylän kokoisia ympäristötekoja hanke, joka pyrkii vahvistamaan lasten, nuorten ja maaseudun asukkaiden tietämystä ja osaamista omavaraisesta ruoantuotannosta, säilytyksestä ja käytöstä, luonnonantimien keräämisestä, riistan ja kalan pyynnistä ja hyödyntämisestä sekä vieraslajien torjunnasta. Yhdistys hallinnoin myös Lapin Kalaleader-toimintaa, jossa työskentelee elinkeinokalastusta edistävä aktivaattori.

Yhdistyksen toimintaa johtaa 12 jäseninen ja kolmikantainen hallitus, jossa on edustajia koko toiminta-alueelta. Hallitukselle viedään hankeraportti jokaiseen kokoukseen ja kerrotaan hankkeissa toteutetut toimet, tulevat toimet ja kuullaan hallituksen jäsenien evästyksiä hankkeen toteuttamiselle. Osassa hankkeissa on oma ohjausryhmä, jotka pyritään kokoamaan asiantuntijuuteen pohjautuen.

Yhdistyksellä on vahva hankeosaaminen, joka on karttunut useamman ohjelmakauden aikana. Hankkeiden johtamisesta vastaa yhdistyksen toiminnanjohtaja tai vaihtoehtoisesti kehittämispäällikkö. Hankkeen talouden seurannasta vastaa yhdistyksen hallintokoordinaattori. Kirjanpidon hoitaa ostopalveluna Kasvun Kaverit. Yhdistyksen taloudellinen tilanne on vakaa ja se pystyy hallinnoimaan ja väliaikaisrahoittamaan hankkeita. Pientä epävarmuutta yhdistyksen taloudelliseen tilanteeseen luo perustoiminnan mahdollistava toimintarahamalli, jossa yhdistykselle tilittävä raha on riippuvainen yhdistyksen rahoittamien hankkeiden maksatuksista. Tämä epävarmuustekijä on tiedotettu ja taloudenseurantaa on tehostettu.

HANKKEESEEN VARATUT RESURSSIT

Tämän hankkeen toteutukseen esitetään palkattavaksi osa-aikainen n.80 % työajalla työskentelevä projektityöntekijä, jonka vastuulla on hankkeen toimenpiteiden toteutus yhdessä yhdistyksen kehittämispäällikön kanssa, joka jyvittää työaikaa hankkeelle n.10 %. Hankkeen talousseurannoista, viestinnän ohjeistuksesta ja henkilöstöhallintoon liittyvistä töistä vastaa yhdistyksen hallintokoordinaattori, joka jyvittää työaikaa hankkeelle n.5 %.

Projektityöntekijän työtehtäviin kuuluu hankkeen kokonaistoteutus mm. viestintä, tiedon kokoaminen, kyselyiden laatiminen, yhteistyökumppanien haastattelut, kirjallisen selvityksen koostaminen, työpajojen ja seminaarien järjestelyt sekä muut osallistavat toimenpiteet, ratkaisujen etsiminen yhdessä eritoimijatahojen kanssa ja raportointi. Kehittämispäällikkö ohjeistaa hankkeen toteutuksessa, tuo hankkeelle verkostotietoutta, avustaa kyläkohtaisten ratkaisumallien löytämisessä, tukee yhdistysten liiketoimintamallien rakentumisessa ja kyläkohtaisten hankkeiden rahoituskelpoisuuden arvioinnissa ja rahoituksen hakemisessa. Kehittämispäällikkö tekee myös hankkeen kokonaistoteutuksen seurantaa ja raportoi siitä hallitusta.

4. Hankkeen tarve, tausta, kohderyhmä, hyödynsaajat ja toteutusalue

LAPIN MATKAILUN KASVUSUUNTA JATKUU

Lapin maakuntaan suuntautuva matkailu on ollut pitkään kasvussa. Siitä kertoo myös Lapin liiton suhdannekatsaus vuodelta 2024, jonka mukaan matkailupalveluiden liikevaihto kasvoi merkittävästi, ja majoitus ja ravitsemustoiminta sekä matkailupalvelut olivat kehitystrendiltään alueen vahvimmin kasvavia toimialoja (lapinliitto.fi). Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Lapin majoitusliikkeissä majoittuneiden ulkomaalaisten yöpyjien yöpymisvuorokausien määrä oli 1,88 miljoonaa vuoden 2024 aikana (www.tilastokeskus.fi). Todellinen matkailijoiden määrä on huomattavasti korkeampi, koska luvussa ei ole huomioitu rekisteröimättömiä majoituksia, kuten merkittävästi kasvanutta Airbnb-toimintaa. Tämän kaltaisten majoituspaikkojen suosiota ovat kasvattaneet lisääntynyt tarjonta ja korkeat hotellihuoneiden hinnat. Tilastokeskuksen mukaan hotellivuorokauden keskimääräinen hinta vuonna 2024 Lapissa oli 282 euroa, joka on selkeästi Suomen keskimääräistä hintatasoa korkeampi.

Suomen Lapin talvimatkailulla on vahva asema. Vuonna 2023 se kattoi 76 % osuuden Pohjoismaiden ulkomaisten matkailijoiden yöpymisistä, kesällä puolestaan Norjan Lappi on suosituin matkailukohde. (www.visitfinland.fi, tiedote 7.1.2025). Kun Suomen majoitusliikkeissä rekisteröityjä yöpymisiä oli kesällä 2024 (touko-lokakuu) noin miljoona, oli Norjassa vastaava luku noin 3,4 miljoonaa yöpymistä (www.visitnorge.no). Suosituin matkakohde on Pohjois-Norja, jonka voidaan arvioida synnyttävän myös Suomen Lappiin merkittävää läpikulkuliikennettä.

Talvimatkailun lisäksi Lapin kesämatkailun arvioidaan kasvavan. Lapin kesän vetovoimatekijöinä ovat luonto, yötön yö, viileä ilma ja kulttuuri. Kulttuurin kiinnostuksesta kertoo esimerkiksi Saamelaismuseo Siidan ja luontokeskuksen vuoden 2024 tapahtuma- ja näyttelyn kävijämäärä, joka nousi ennätyksellisesti 82 000 kävijään, viikkaimman kuukauden ollessa heinäkuu.

TALVIMATKAILU LEVITTÄYTYY HARVAAN ASUTULLE ALUEELLE

Lapin matkailun pääkohteita ovat Rovaniemi, Levi, Ylläs, Saariselkä sekä muut tunturikeskukset. Viime vuosikymmeninä on matkailu kehittynyt nopeasti myös uusiin kohteisiin, kuten Inarin kirkonkylälle. Rovaniemen matkailun ruuhkautuminen on synnyttänyt kysyntää rauhallisemmille toimintaympäristöille naapurikunnissa. Tämä kehitys on vauhdittanut matkailuinvestointeja alueilla, jotka ovat aiemmin olleet matkailullisesti hiljaisia.

Matkailijoiden odotukset ja tarpeet ovat myös muuttuneet. Tunturikeskusten hiihto- ja laskettelumahdollisuudet eivät kaikkia kiinnosta. Lumiharrasteisiin viihtyneet keskieuropalaiset vierailijat ovat tottuneet Alppien laskettelumahdollisuuksiin ja Suomen Lapista lähdetään hakemaan jotain eksoottisempaa, kuten paikallista, juurevaa ja aitoa kulttuuria.

Talvisin etsitään kylistä pimeyttä revontulien bongailuun tai edullisempaa majoitusta vaihtoehtona keskustojen korkeille kivunneisiin hintoihin. Uudet trendit, kuten pimeämatkailu, ohjaa myös matkailijoita yhä syrjäisempiin kohteisiin. Omatoimimatkailu on lisääntynyt ja monet Suomeen lentävät matkailijat vuokraavatkin auton ja lähtevät tutustumaan maakuntaan omatoimisesti etsien eri sovelluksilla omia tarpeita parhaiten vastaavia elämyksiä ja kohteita.

Lapin kesämatkailu on perustunut pääasiassa omatoimikulkijoihin, jotka liikkuvat retkeily- ja matkailuautoilla itse suunniteltuja reittejä. Lapin kesämatkailu ei kohdistu niinkään tunturikeskuksiin, joista löytyisi matkailua varten rakennettua monipuolista infraa, vaan lähinnä mielenkiintoisiin

luonto- ja vesistökohteisiin ja kyliin. Kotimaiset matkailijat keräävät reiteilleen kauniita maisemia, yksittäisiä käyntikohteita, kalastuspaikkoja ja majoittumista varten etsitään usein rauhallinen vesistön äärelle sijoittuva kohde. Lapin läpi kuljetaan myös Pohjois-Norjaan, jonka matkailijamäärät ovat kasvaneet räjähdysmäisesti. Samanaikaisesti talvinen Lappi koetaan jo nähdyksi ja yötön yö on uusi eksoottinen trendi, joka halutaan nähdä.

OMATOIMIMATKAILIJOIDEN PALVELUT OVAT PUUTTEELLISIA

Matkailun kasvu ei ole tapahtunut sattumalta, vaan toimialaa on kehitetty päämäärätietoisesti yli puoli vuosisataa. Matkailu on nähty Lapin kärkielinkeinoksi ja sen kehittämiseen on panostanut niin rahoittajat, kunnat, kuntayhtymät sekä erilaiset matkailuyhdistykset ja organisaatiot. Myös valtiolta on tullut tuki matkailuelinkeinon uudistamiseen ja infraan. Monessa Lapin kunnassa panokset matkailun osalta on kohdistettu pääasiassa matkailukeskusten ympärille, jolla on pyritty tukemaan paikkakunnalle syntyvää yrittäjyyttä. Tuntureiden maisemat ovat suomalaisille vetovoimaisia ja kansallispuistojen läheisyys tuo luontoarvoiltaan monipuolisia retkeilyreittejä helposti saavutettaviksi. Kunnat ovat tehneet aktiivista kaavoittamista elinkeinoelämän ja loma-asutuksen tarpeisiin, rakentaneet teitä ja reittejä, kuten hiihto-, moottorikelkka ja pyöräreittejä. Matkailukeskusten ympärille on tehty myös muita matkailijoiden viihtyvyyttä lisääviä rakenteita. Matkailutoiminnan paikallinen keskittyminen voidaan katsoa olevan luonnon ja ympäristön näkökulmasta hyvästä. Tällöin matkailun rakentamisen ja ylläpidon haitat ovat tiiviisti yhdessä sijainnissa ja esimerkiksi vesi- ja jätehuollon järjestäminen on helpompaa tiiviisti rakennetulle alueelle. Vastaavasti kaupunkiympäristöön keskittyvässä matkailussa majoituspaikkojen läheisyys, valtio-omisteiset tai rahoitteiset käyntikohteet ja monipuolinen yritysverkosto luovat palvelutarjontaa ja matkailijoiden tarvitsemia huoltopalveluita.

Tilanne on eri maakunnassa, jossa yritysten määrä on vähäisempi ja matkailupaine voi kohdistua yksittäisiin yrityksiin. Yleisiä matkailua tukevia palvelurakenteita on tarpeeseen nähden riittämättömästi ja rahoittajia on vaikea löytää. Lapin tieverkoston varrelle sijoittuvat palvelurakenteet näyttelevät tärkeää roolia, koska omatoimimatkailu perustuu vahvasti tieverkkoon. Kesäisin matkailullista painetta voidaan arvioida kohdistuvan kaikkiin niihin päälyllytettyihin ja kohtuullisen hyväkuntoisiin teihin, joista on läpikulkumahdollisuus Norjaan tai Ruotsiin. Esimerkkinä voidaan pitää suhteellisen harvaanasuttua tieosuutta 92 Kaamasesta Näätämöön, jonka liikennemääriä nostaa huomattavasti läpikulkumahdollisuus Norjaan. Digitaaliset matkailu- ja markkinointisovellukset voivat nopeasti lisätä syrjäistenkin kohteiden näkyvyyttä ja muuttaa ne lyhyessä ajassa matkailun hotspoteiksi, mikä kasvattaa kohteeseen suuntautuvaa liikennettä. Pohjoiseen päin mentäessä tieverkosto vähenee ja paine kohdistuu muutamaan valtaväylään, valtateihin 4 ja 21.

Elinvoimakeskukset vastaavat maanteiden levähdyspaikkojen hoidosta. Väylävirastolta löytyy julkinen karttasovellus, josta löytyy kaikki maanteiden levähdys- ja pysäköintialueet, niiden tarkka sijainti ja varustelutaso (palautevayla.fi). Väyläviraston karttapalvelun mukaan Lapin maakunnan alueelta löytyy reilusti pysähdyspaikkoja, mutta vain murto-osa niistä on varusteltuja. Kun aiempina vuosikymmeninä lähes jokaiselta levähdyspaikalta löytyi pöytäpenkki yhdistelmiä, jättepiste ja yleisöveissa, on niiden palveluvarustelu tänä päivänä huomattavasti niukempi. Kohteiden palvelutason vaatimuksia on myös madallettu ja talviaikaista huoltoa vähennetty.

Palveluiden, kuten vessojen ja roskisten, puuttuessa matkailusta aiheutuu omatoimimatkailijoiden suosimille alueille merkittävää pistekuormaa. Kylien lähellä tämän kaltaiset paikat vaikuttavat asukasviihtyvyyteen, kun roskat leviävät tuulella ja houkuttelevat paikalle eläimiä. Asukkaiden jätehuollosta vastaavat kuntaomisteiset jätehuoltoyritykset, joiden tehtäviin kuuluu jätehuollon

järjestäminen kiinteistöjen omistajille, niin vakituksille asukkaille, kuin loma-asukkaille. Jäteyhtiöiden jättepisteet on mitoitettu paikallisten asukkaiden ja ekomaksua maksavien loma-asukkaiden tarpeisiin, joten astiat ovat usein riittämättömiä matkailun sesonkiaikoina, jolloin ne täyttyvät hyvinkin nopeasti. Monien levähdyspaikkojen ympäristöt ovat täynnä vessapapereita ja roskaaminen voi laajentua matkailupaineen ollessa kova. Esimerkiksi Inarin Näättämön kylän ohi ajaa omatoimimatkailijoiden lisäksi turistibusseja, joka aiheutti kyläalueelle vessakriisin. Paikalliset asukkaat vaativat vuosien ajan, että kylälle saadaan yleisövesi, koska kylän alue oli täynnä ulosteita. Inarin kunta tarttui toimeen ja vuonna 2025 Näättämöön saatiin kauan odotettu yleisövesi, jonka voi helposti todeta lisäävän ympäristön siisteyttä ja matkailun sosiaalista hyväksyttävyyttä.

Lappi on aina houkutelut asuntoautoilla kulkevia matkailijoita. Koronavuonna trendi lähti taas yllättäen nousuun mm. nuorempien ihmisten innostuessa matkailuautoilusta. Lapin alueella on tarjolla leirintäalueita ja matkaparkkeja, mutta netistä löytyvät alustat tukevat myös oman leiripaikan etsimisessä. Suosittu sivusto on esimerkiksi Puskaparkki, johon matkailijat voivat kirjata itse uusia hyviä leiripaikkoja (www.puskaparkki.fi). Puskaparkit sijaitsevat usein vesistöjen äärellä ja niiden palvelutaso vaihtelee. Puskaparkiksi voidaan merkitä esimerkiksi yleiselle veneenlaskupaikalle ilman, että maanomistaja on asiasta tietoinen tai että palvelutarjonta on leiriytymistä tukeva. Tarpeilla käydäänkin pusikoissa, vaatteita ja astioita pestään joessa ja pahimmillaan matkailuvaunun tai -auton jätetankki tyhjennetään luontoon tai kompostikäymälään, jossa se pysäyttää luontaisen kompostoitumisprosessin. Huolestuttavan ilmiöstä tekee se, että monet kohteet sijaitsevat juuri vesistöjen äärellä ja asutusten lähetyvillä.

Talviaikainen matkailu tuo omat haasteensa. Julkisen liikenteen vähäisyys kannustaa talvisin vuokra-auton hankintaan, vaikka ajokokemus talvisilla ja pimeillä teillä voi olla vähäistä. Runsas puurekkojen määrä, sotilaskalusto ja tiellä palkivat porot voivat tulla yllätyksenä kokemattomalle kuskille. Samoin ihmetystä voi aiheuttaa vähäinen palvelutarjonta ja aurattujen p-paikkojen määrä. Revontulia metsästävät matkailijat voivat nähdessään revontulet pysäyttää ja jopa sammuttaa auton keskelle seututietä. Jos auto saadaan parkkeerattua sivummalle, voidaan revontulia mennä ihastelemaan keskelle autotietä. Tämänkaltaiset tilanteet ovat yleisiä ja aiheuttavat merkittävän turvallisuusriskin. Revontulia odotellessa tehdään usein myös pieniä lämmittelytulua. Kun matkailijoita on paljon, aiheuttavat tavalliset ja harvittomatkin asiat häiriötä ja haittaa. Erilaiset sovellukset ohjaavat matkailijoita myös pihateille ja ihmisten pihoihin, pahimmillaan autolla voidaan harhaantua moottorikelkkareitille. Talvimatkailun osalta maaseudun toimintaympäristöön heijastuu matkailun kasvun lisäksi myös muuttuva ilmasto, joka aiheuttaa ennakoimattomia ja yllättäviä sääolosuhteita. Sääolosuhteiden äkilliset muutokset lisäävät entisestään tilanteita, joissa ulkolainen talvimatkailija voi olla avun tarpeessa. Näissä tilanteissa paikallisilla asukkailla voi olla tavanomaista isompi rooli avun ollessa usein kaukana sitä tarvitsevasta.

STRATEGIOIDEN TOIMEENPANO ON USEIN ELINKEINOKESKEISTÄ

Matkailu nähdään niin valtion kuin kuntien näkökulmasta tärkeänä elinkeinona. Elinkeino vahvistaa taloutta, luo työpaikkoja ja voi tuoda elinvoimaa hiljaiseenkin kylään. Matkailun aiheuttamien haittojen korjaamiseen ja ehkäisyyn on kuitenkin vaikea löytää vastuunkantajia ja rahoittajia. Elinkeinoon kasvaessa tulee helposti vauhtisokeutta ja kestävä kasvun askelmerkit unohtuvat.

Matkailun kestäväan kehittämiseen liittyviä erilaisia strategioita ja ohjeistuksia löytyy merkittävän paljon. Muun muassa Metsähallituksen kestäväan matkailun periaatteet, Visit Finland:in Sustainable Travel Finland, TEM:in: Yhdessä enemmän, Kestäväan kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun, Suomen matkailustrategia 2022–2028 ja Lapin liiton Lapin Matkailustrategia ja Green Deal -tiekartta.

Samaan teemaan liittyviä strategiatason hankkeita on ollut myös kymmeniä. Strategiat ja hankkeet ovat pääsääntöisesti liiketoimintakeskeisiä ja matkailun vaikutukset harvaanasutuille alueille ja niiden toimintaympäristöön jäävät näissä joko näkymättömiksi tai toisarvoisiksi. Yleistason suunnitelmien jalkauttaminen tapahtunee pääasiassa yritysten liiketoiminnan kautta, ei niinkään yhteisölähtöisesti ja paikallistasolla.

Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen tutkimus- ja asiantuntijalaitos Nordregion tilasi osana "Sosiaalisesti kestävä maaseutumatkailu"-tutkimushanketta julkaisun, joka tarkasteli kestävän matkailun kehittämisen käsitettä sosiokulttuurisesta näkökulmasta pohjoismaisessa kontekstissa. Painopiste oli pääasiassa alueellisessa ja paikallisessa matkailussa. Raportin yhteenvedossa todetaan muun muassa, että "Tulokset korostavat myös paikan kehittämisen merkitystä pelkkään matkakohteiden kehittämiseen verrattuna. Tämä lähestymistapa varmistaa, että matkailualoitteet integroidaan paikallisyhteisöön ja tuetaan paikallisten perinteiden, palveluiden ja yleisen yhteiskunnallisen kehityksen säilyttämistä... Tulokset osoittavat myös, että vaikka matkailun sosiaalisia vaikutuksia Pohjoismaiden maaseutualueilla tarkastellaan ja käsitellään politiikassa, taloudellisten ja ympäristöön liittyvien kysymysten huomioiminen matkailukohteiden kehittämisessä on edelleen usein puutteellista." Lähde: <https://pub.nordregio.org/r-2025-5-rethinking-tourisms-impact-on-nordic-communities/preface.html>

KYLÄT JA YHTEISÖT RATKAISUJEN ETSIJÄNÄ

Yhä useammalta kylältä tuleva viesti on, että matkailusta syntyvät erilaiset haitat ovat lisääntyneet. Jäteasiat pursuavat, leiriytyjät valtaavat kylän kokoontumispaikan ja pahimmillaan tarpeilla käydään ladoissa tai pihavaraston takana. Talvisin kokemattomat kuskit voivat ajaa tieväylillä huomattavaa yli- tai alinopeutta, vuokra-autoilla eksytään metsäautoteille ja pimeällä tieväylällä seisovat turistit aiheuttavat isoja yllätyksiä ja vaaratilanteita.

Monet kylät ovat ottaneet vastuulleen suosittujen yöpymis- ja levähdyskohteiden siivoamisen. Matkaparkkitoiminta on yleistynyt, ja sen avulla matkailijoille tarjotaan lupa majoittua tietyllä alueella sekä kohdekohtaisia palveluita, kuten kemssan tyhjennys, vessat ja puhdasvesipisteet. Matkaparkkien avulla majoittuminen on saatu ohjattua rajatuille kohteille kylien läheisyydessä, mikä vähentää pistekuormitusta. Kaikkialla matkaparkit eivät kuitenkaan ole saavuttaneet suosiota, ja osa matkailijoista etsii edelleen ilmaisia kohteita. Esimerkkinä ratkaisukeskeisestä toiminnasta on VT4:n varrella sijaitsevan Sodankylän Madetkosken kylän kylätoimijat. Kyläyhdistys tarttui kylää rasittavaan matkailupaineeseen ja perusti matkaparkin sekä rakensi Leader-rahoituksella matkailun tarpeet huomioivan kompostoivan käymälän vähentääkseen kesämatkailun aiheuttamaa kuormitusta kylälle ja sen läheisyydessä kulkevalle Kitisen joelle. Toiminta aiheuttaa pienelle kylälle paljon töitä, mutta matkaparkkitoiminnan ja palvelutarjonnan myötä on matkailun haitat saatu hallintaan. Toiminta tarjoaa matkailijoille heidän tarvitsemaansa palvelua, antaa tuloja yleishyödylliselle kyläyhdistykselle ja ennen kaikkea edesauttaa ympäristön säilymistä puhtaampana.

YHTEISÖLÄHTÖISILLÄ RATKAISUILLA MATKAILUN HAITAT KURIIN

Lapin harvaanasutulle alueelle suuntautuvan matkailun kehittäminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti edellyttää konkreettisia toimenpiteitä, asukkaiden osallistamista sekä yhteisölähtöisiä ratkaisuja. Tilannekuvan muodostaminen, haittojen ja ongelmien tunnistaminen sekä niihin kestävien ratkaisujen löytäminen edellyttävät paneutumista, käytännön toimenpiteitä ja esimerkillisiä onnistumisia strategiatason työn jatkoksi. Parhaat asiantuntijat kylätason ongelmien sanottamiseen ovat maaseudun asukkaat. Myös ratkaisujen etsimisessä maaseudun yhteisöillä on

merkittävä rooli, koska he tuntevat parhaiten oman kylän luontoympäristön ja käytettävissä olevat resurssit.

Lapin alueelta löytyy useita organisaatioita, joilla on tarjota maaseudun toimijoille osaamista ja asiantuntemusta ongelmien ratkaisun tueksi. Tilanteeseen tulisikin puuttua laajan yhteistyön kautta etsien uudenlaisia ratkaisumalleja. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat elinvoimakeskuksen lisäksi alueen kuntien tekniset toimet, kunnalliset jätekontayhtymät, maakunnalliset järjestöt kuten Pidä Lappi Siistinä ry ja matkailuyhdistykset.

Sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta kyläalueille ja niiden läheisyyteen voidaan rakentaa malleja, joilla tuetaan myös kyläyhteisöjen omaa toimintaa, tuodaan alueelle puuttuvia palveluita sekä tarjotaan yhdistyksille ja maaseudun yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia. Tähän tarvitaan matkailupalveluiden käyttäjien näkemyksiä ja asiantuntijuutta, jotta liiketoiminta rakentuu kestäväksi ja tarpeita vastaavaksi. Parhaimmillaan ratkaisut ovat siis ympäristökuormitusta vähentäviä ja liiketoimintaa ja palveluita tuovia. Yhdistysten ja yritysten liiketoimintaa kehittäviin investointeihin on saatavilla rahoitusta mm. Leader-ryhmien ja elinvoimakeskuksen kautta. Yhdistysten liiketoimintaan suunnattu tukimuoto on otettu käyttöön ohjelmakaudelle 2023–2027, ja sen kysyntä on ollut vielä vähäistä. Tiedottamisella, ideointiavulla ja muulla tuella, voidaan edistää myös maaseudun kehittämiseen liittyvien tukimuotojen jalkauttamista.

KOHDERYHMÄ, HYÖDYNSAAJAT JA TOTEUTUSALUE

Hankkeen kohderyhmänä ovat kylien asukkaat, kylien yhteisöt sekä omatoimiset ulkomaalaiset ja kotimaiset matkailijat. Ympäristötilan parantamiseen liittyvät ratkaisut hyödyttävät laajasti alueen ihmisiä sekä auttavat ylläpitämään Lapin ympäristön puhtautta, jolloin hyödynsajoina ovat laajasti asukkaat, mutta myös yritystoimijat. Hanke toteutetaan Lapin maakunnan alueelle pois lukien kaupunkikeskittymät ja matkailukeskukset. Hankkeen tulokset ja tilaisuudet koskevat laajasti toimijoita, jotka ovat kiinnostuneita matkailun aiheuttamista haitoista harvaanasutulle alueelle, siihen liittyvistä kyläkohtaisista ratkaisumalleista ja yhdistysten liiketoiminnan kehittämisestä.

5. Hankkeen tavoitteet, tulokset, vaikutukset sekä seuranta ja raportointi

Hankkeen tavoitteena on vahvistaa Lapin harvaanasuttujen alueiden elinvoimaa vähentämällä omatoimimatkailemisen aiheuttamaa ympäristökuormitusta ja parantamalla matkailun sosiaalista hyväksyttävyyttä kyläyhteisöissä. Hanke tunnistaa yhteistyössä kyläseurojen, kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa ongelma-alueet ja toteuttaa niille tarkoituksenmukaista, kestävästä infrastruktuuria. Rakenteet suunnitellaan ekologisiksi, helppohoitoisiksi ja paikallista väestöä palveleviksi, samalla edistään palveluiden palautumista ja säilymistä syrjäseuduille. Hankkeessa pyritään tasapainottamaan matkailun ja paikallisten arjen tarpeet. Kaikkia kohteita ei avata matkailijoille, vaan osa varataan paikallisten harrasteiden, kuten kotitarvekalastuksen, käyttöön. Yhteinen suunnittelu, toteutus ja selkeä ohjeistus vähentävät kyläyhteisöissä syntyviä ristiriitoja ja edistävät myönteistä suhtautumista matkailuun.

Hankkeen tavoitteena on lisäksi lisätä paikallisten työllistymismahdollisuuksia ja edistää paikallista elinkeinotoimintaa. Tämä toteutetaan muun muassa tilojen ylläpidon, siivouksen ja palveluiden, kuten klappimyynnin, kautta. Toimenpiteet tukevat paikallisten yrittäjien ja yhdistysten toimintaa, parantavat palveluiden saatavuutta ja vähentävät matkailijoiden ja paikallisten välisiä konflikteja. Hanke lisää omatoimimatkailejien ja paikallisten toimijoiden tietoisuutta vastuullisesta matkailusta, paikallisista tavoista ja lainsäädännöstä, edistään turvallista, ympäristöystävällistä ja paikallista

elinvoimaa vahvistavaa matkailua. Näin hanke tukee sekä kylien elinvoimaa että alueen kestävästä kehitystä pitkäjänteisesti.

YLEISTASON TAVOITTEET

Hanke vastaa maaseudun toimintaympäristön ajankohtaiseen tarpeeseen ja tukee aiemmissa strategioissa ja selvityksissä esiin nousseita kehittämistarpeita. Se edistää myös Euroopan unionin kestävästä kehityksen periaatteita ja tukee erityisesti Lapin matkailun kestävästä kehitystä maaseutualueilla. Hankkeella pyritään parantamaan maaseudun toimintaympäristöä vastaten niin asukasryhmien, että omatoimimatkailijoiden tarpeisiin. Hankkeessa edistetään välillisesti ympäristö- ja ilmastotavoitteita sekä luodaan pohjaa innovaatioiden syntymiselle. Hanke lisää eri tason toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä, ja sen tulokset ovat hyödynnettävissä laajasti. Lisäksi hanke tuottaa tietoa ja materiaalia laajalle kohderyhmälle sekä tukee luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja ekosysteemipalvelujen parantamista. Yleishyödylliset investoinnit kehittävät maaseutualueen palveluja, turvallisuutta ja virkistysmahdollisuuksia, ja palvelukokeilujen avulla kehitetään uusia ratkaisuja palvelujen saatavuuden parantamiseksi, mikä lisää alueen vetovoimaa ja hyötyä paikallisille asukkaille.

HANKKEEN PITKÄN AIKAVÄLIN TAVOITE

Hankkeen pitkän aikavälin tavoitteena on, että Lapissa tapahtuva omatoimimatkailu rasittaa mahdollisimman vähän ympäristöä harvaan asutulla alueella. Matkailijoille tarjotaan kylissä heidän tarpeitaan vastaavia palveluita, jotka vähentävät pistekuormitusta. Harvaanasutulle alueelle kohdistuvat matkailuketjut rakennetaan sosiaalisesti hyväksyttäväksi ja kylätoimintaa tukeviksi, ja yhdessä kehitetyt ratkaisut synnyttävät uutta toimintaa sekä lisäävät eri toimijoiden kanssakäymistä.

LYHYEN AIKAVÄLIN TAVOITTEET:

- kartoittaa Lapin alueelta ne kylät ja niiden lähialueet, joihin omatoimimatkailu aiheuttaa merkittävää pistekuormitusta. Kartoitus keskitetään valtaväyliin ja läpikulkutieliin sekä sellaisiin kyliin, jotka näkevät hankkeen tavoitteiden hyödyttävän heidän toimintaansa.
- koostaa ja levittää tietoutta matkailun kyläalueille aiheuttamista ilmasto- ja ympäristö- sekä turvallisuushaasteista Lapin alueen julkisoikeudellisille yhteisöille ja julkisomisteisille yhteisöille.
- löytää ja pilotoida erilaisia ratkaisumalleja omatoimimatkailun aiheuttamien haittojen vähentämiseen harvaanasutulle alueelle. Ratkaisumallien rakentamisen keskiössä on yhteistyö eri yhteistyötahojen kanssa. Arvoina ratkaisujen etsimisessä on ympäristön ja luonnon hyvinvointi, vaikuttavuus, asiakaslähtöisyys ja pyrkimys uudistumiseen.
- Lisätä tietoa ratkaisujen mahdollistavista rahoitusmalleista ja avustaa niiden hakemisessa
- tiedottaa yhdistys- ja järjestötoimijoita erilaisista liiketoimintamalleista, joita omatoimimatkailu voi paikallisesti synnyttää sekä avustaa liiketoiminnan käynnistämisessä
- Lisätä omatoimimatkailijoiden tietoisuutta matkailuhaittojen vähentämisestä

TULOSTAVOITTEET:

- Kirjallinen selvitystyö, joka esittelee Lapin maakunnan harvaanasutuille alueille kohdistuvan matkailun ilmasto-, ympäristö- ja turvallisuusvaikutuksia kylätasolla. Selvityksessä arvioidaan ja esitellään myös vaihtoehtoisia ratkaisumalleja haittojen ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi.

- Seminaari, jossa eri toimijatahot esittelevät roolejaan ja kehittävät yhdessä uusia ratkaisumalleja
- Etä- ja läsnäolotilaisuudet kylien asukkaille ja toimijoille, joissa käsitellään matkailun haittojen hallintaa, onnistuneita esimerkkejä, rahoitusmahdollisuuksia, ja paikallisen liiketoiminnan edistämistä.
- Kaksi pilottihanketta, jotka toimivat innostavina esimerkkeinä muille toimijoille
- Kyläkohtaiset case-esimerkit, joissa tartutaan yksittäisten kylien tarpeisiin ja autetaan tilannetta parantavien prosessien läpiviemisessä, kuten suunnittelutuki ja rahoitsuneuvonta.
- Yleisesti jaettavan tiedotusmateriaalin tuottaminen eri kohderyhmille. Paikallisten ja alueellisten julkisoikeudellisten yhteisöjen ja julkisomisteisten yritysten tiedottaminen matkailun hättäväikutuksista paikallistasolla, omatoimimatkailijoiden tiedottaminen huomioitavista asioista matkailunhaittojen vähentämiseksi, kylien yhteisöjen innostaminen ratkaisujen tekijöiksi ja liiketoiminnan kehittämiseksi.

6. Hankkeen laajempi viitekehys

Hanke toteuttaa Lapin alueellista maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2023–2027. Suunnitelman SWOT-analyysissä Lapin keskeiseksi vahvuudeksi on tunnistettu puhdas luonto. Tämä vahvuus ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan sen säilyminen edellyttää aktiivisia ja ennakoivia toimenpiteitä. Lähes räjähdysmäisesti kasvava matkailu voi heikentää luonnon ja ympäristön puhtautta, ja yhdessä ilmastonmuutoksen sekä palveluverkoston harvenemisen kanssa se voi vähitellen murentaa tätä keskeistä voimavaraa. Ympäristön puhtauden ja luonnon hyvinvoinnin eteen onkin tarpeen tehdä määrätietoisia toimia, jotta Lapin matkailun keskeinen vetovoimatekijä säilyy myös tulevaisuudessa.

SWOT-analyysissä maaseudun kehittämisen heikkouksina tunnistetaan muun muassa ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen. Hanke vastaa näihin haasteisiin tukemalla maatalousluonnon monimuotoisuuden säilymistä ohjatun omatoimimatkailun keinoin. Lisäksi ilmastonmuutoksen aiheuttamia heikennyksiä toimintaympäristöön voidaan hallita ennakoivalla suunnittelulla ja tiedottamisella. SWOT-analyysissä maaseudun kehittämisen mahdollisuuksina nähdään kestävä matkailu, matkailun turvallisuus, lähimatkailu sekä maaseutumatkailun vahvistuva trendi. Hanke vastaa näihin mahdollisuuksiin edistämällä kestävän matkailun rakentumista ja juurtumista maaseutualueille.

Hanke toteuttaa kehittämissuunnitelman painopistettä 2.1.2 Viisas ja kestävä matkailu vähentämällä matkailusta aiheutuvia paikallisia päästöjä ja haittoja. Se edistää innovaatioiden syntymistä sekä ilmaston ja ympäristön tilan parantamista. Hanke tukee välillisesti myös matkailun sopeutumista ilmastonmuutokseen ja edistää ympärivuotisen, kestävän matkailun kehittymistä Lapissa.

Hanke tukee välillisesti myös muita kehittämissuunnitelman painopisteitä. Kestävästi rakennettu matkailu vahvistaa myös maaseutualueiden pito- ja vetovoimaa. Tiedonvälityshankkeen tuloksena voi syntyä painopisteeseen liittyviä maaseudun asukkaiden viihtyvyyttä ja matkailuinfraa edistäviä pienimuotoisia infrahankkeita. Yhteisölähtöinen liiketoiminta lisää sosiaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta ja antaa taloudellisia resursseja myös muun yhteisölähtöisen toiminnan kehittämiseen.

Hanke on suunniteltu kustannustehokkaasti, ja se tarttuu maaseudun toimintaympäristöä koskevaan ajankohtaiseen tarpeeseen. Se tukee aiemmin laadituissa strategioissa ja selvityksissä tunnistettuja kehittämistarpeita ja vie ne konkreettiselle, maaseudun asukastasolle. Hanke tuottaa tietoa ja tukee

maaseudun toimintaympäristön uudistumista ilmasto-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Samalla se luo edellytyksiä innovaatioiden syntymiselle. Hankkeen tulosten siirrettävyys on hyvä, ja se edistää yhteistyön ja yhteisöllisyyden vahvistumista.

7. Hankkeen toteutus, aikataulu ja riskit

TOTEUTUS

1. OMATOIMIMATKAILUN PISTEKUORMITUKSEN SELVITTÄMINEN

Hanke kartoittaa monitasoisesti omatoimimatkailun aiheuttamia haittoja ja turvallisuuteen liittyviä riskejä Lapin harvaanasutulla alueella. Selvitys kohdistetaan Lapin pääväylien varrella oleviin yksittäisiin omatoimimatkailijoiden suosimiin leiriytymispaikkoihin sekä kyliin, joista yhteisö nostaa ongelman näkyväksi ja toivoo siihen ratkaisua. Talvimatkailun osalta selvitystyössä nostetaan esille asukkaiden kokemia turvallisuusriskejä ja niihin liittyviä ratkaisumalleja. Selvityksessä hyödynnetään avoimia kyselyitä matkailijoille ja kylien asukkaille, kyläkohtaisia keskustelutilaisuuksia sekä aiemmin laadittuja strategioita ja tutkimuksia. Lisäksi käytetään yhteistyökumppaneiden keräämiä tietoja, kuten jätehuoltoyhtiöiden raportteja, Metsähallituksen ja muiden viranomaisten havaintoja, kyläyhteisöjen kokemuksia sekä palvelualustoilta saatavia tilastotietoja. Selvityksessä kartoitetaan mm. millaisia vaikutuksia matkailulla on yksittäisten kohteiden luontoympäristöön (maaperän kuluminen, rehevöityminen, päästöt vesistöön, roskaantuminen), vaikutukset paikallisiin palveluiden käyttäjiin (mm. jonkin yleishyödyllisen kohteen käytön estyminen tai vaikeutuminen matkailun vuoksi) ja muita omatoimimatkailusta johtuvia lieveilmiöitä kylätasolla.

2. RATKAISUJEN KEHITTÄMINEN YHTEISTYÖSSÄ

Selvityksessä esille nousseisiin ongelmakohtiin etsitään kylätason ratkaisuja yhteistyössä kyläyhteisöjen, viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Hanke järjestää työpajoja, joissa eritaso toimijatahot voivat keskustella ongelman ratkaisuvaihtoehdoista, tuo kylien tueksi asiantuntijuutta, etsii rahoitusmahdollisuuksia, ideoi ja muilla tavoin tukee luontopohjaisten ja kestävien ratkaisujen löytämistä. Panostus kohdennetaan kohteisiin, joissa matkailupaine on selvästi nähtävillä ja joissa yhteisö on sitoutunut osallistumaan ratkaisun rakentamiseen. Konkreettisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi kestävä tauko- ja leiriytymispaikat ja niiden sijoittelu luontoympäristö huomioiden, opastus- ja viitoitusratkaisut, ohjetaulut, jäteratkaisut, kompostikäymälät, kestävä nuotiopaikat, liikennejärjestelyt, huoltopisteet puuhuollon älykkäät ratkaisut, erilaiset digitaaliset sovellukset ja liiketoimintaan pohjautuvat palveluratkaisut. Lisäksi huomioidaan digitaalisten viestintäkanavien voima matkailijoidenennakko-opastukseen ja ohjeistamiseen. Konkreettisiin toimenpiteisiin haetaan tarvittaessa erillisratkaisua.

3. YLEISET SUOSITUKSET JA MALLIRATKAISUT

Selvitysten, työpajojen ja havaintojen pohjalta laaditaan yleisiä suosituksia ja mallipiirustuksia erilaisista rakenteista ja käytännöistä, joilla voidaan vähentää omatoimimatkailun haittoja. Suositukset suunnitellaan niin, että ne voidaan monistaa ja soveltaa laajasti eri kylissä ja harvaanasutuilla alueilla.

4. TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN JA VIESTINTÄ

Hankeaikana tiedotetaan aktiivisesti eri hankkeen vaiheista ja esille tulleista ongelmista ja niihin löydettyistä ratkaisuista. Jokainen pilottikohde on yksi esimerkki innostamaan muiden kylien toimijoita. Hankkeessa järjestetään tilaisuuksia, työpajoja, seminaareja sekä muita tiedotuskampanjoita, joiden avulla lisätään omatoimimatkailijoiden, yhteistyökumppaneiden ja kylätoimijoiden tietoisuutta matkailun ilmasto- ja ympäristövaikutuksista, matkailuturvallisuudesta sekä käytettävissä olevista ratkaisumalleista.

5. MATKAILUN SOSIAALISEN HYVÄKSYTTÄVYYDEN JA LIIKETOIMINTAMAHDOLLISUUKSIEN VAHVISTAMINEN

Hanke tukee kylien kykyä hyödyntää omatoimimatkailua paikallisena voimavarana. Toimenpiteisiin kuuluu liiketoimintamahdollisuuksien esiin tuominen, yhteistyökumppaneiden ja asiantuntijoiden tuominen kylille, sekä pienimuotoisen matkailutoiminnan aloittamisen ja kehittämisen tuki. Näin varmistetaan, että liiketoiminta rakentuu todellisista asiakastarpeista, huomioi kestävän kehityksen näkökulmat ja lisää paikallista hyötyä. Konkreettisia toteutustapoja voivat olla esimerkiksi yhdistysten ohjeistaminen liiketoiminnan aloittamisessa sisältäen liikeidean kirkastamisen ja asiakasnäkökulman tuomisen osaksi suunnittelutyötä, toiminnan kannattavuuslaskelmien laadinnan, rahoitusvaihtoehtojen etsimisen ja niiden haussa avustamisen, erilaisten vakuutus- ja vastuuasoiden ja muiden lupien neuvonnan sekä muuta yhdistysten tarvitsemaa asiantuntijaapua kestävän liiketoiminnan käynnistämiseen. Osiossa voidaan hyödyntää myös jo pidempään liiketoimintaa harjoittaneiden yhdistysten kokemukista ja mentorointia.

RISKIT

Hankkeen toiminta-alue on maantieteellisesti hyvin laaja ja toiminta-alueella on lukuisia kyliä ja kymmeniä kuntia. Laaja toiminta-alue edellyttää hyvin suunniteltua viestintää ja tiedottamista, että koko kohderyhmä saavutetaan. Hankkeen tulee pyrkiä hyödyntämään jo olemassa olevia tilaisuuksia ja tapahtumia, jossa keskeisimmät sidosryhmät ovat koolla. Yksittäisten pilottikohteiden ratkaisumallien löytäminen vaatii useamman tahon yhteistyötä ja kokeiluissa ei voi välttyä epäonnistumisilta. Usein parhaat ratkaisumallit löytyvät useamman käyttövuoden palautteen perusteella. Koska hankeaika on rajallinen, ei useamman vuoden testauksiin ja kehitystyöhön ole mahdollisuuksia. Siksi pilottikohteet tulee rajata ja pyrkiä suunnittelussa huomioimaan mm. aiemmin tehdyt kokeilut ja naapurimaiden mallit.

AIKATAULU

- Hankeen kesto on 19 kuukautta. Hankkeen operatiivinen aika on 18 kuukautta.
- Huhtikuu: Hankkeen aloitustoimet, hankkeen projektityöntekijän rekrytointi
- Toukokuu: Projektityöntekijän perehdytys, hallinnolliset asiat, hankesuunnitelmaan ja sen tavoitteisiin ja rahoittajan edellytyksiin tutustuminen, hankkeen tiedotusmateriaalin laadinta, viestintäsuunnitelman laadinta, hankkeen aloitusviestintä ja yhteistyötahojen kartoitus
- Kesäkuu: tiedon koonti selvitystyön pohjaksi mm. taustamateriaaliin perehtyminen. Yhteistyötahojen haastattelut, kuten Jätekuntayhtymät, Pidä Lappi Siistinä ry, kuntien tekniset toimet ja Caravaanarit.
- Heinä-Syyskuu: Ilmiannettujen kohteiden maastotyöt Yhteistyötahojen kartoitus jatkuu, toimenpiteiden suunnittelu, selvityksen laatiminen eri toimenpitein, kuten kylätilaisuudet ja

maastokartoitukset. Selvityksen taustamateriaalin läpikäynnin jatkaminen, matkailun haittavaikutukset kesällä -kyselyn laadinta ja kyselyn jakaminen Lapilaiset kylät ry:n avustuksella. Mahdolliset kylätilaisuudet

- Lokakuu-Joulu: Selvitystyön koostaminen, talvimatkailun turvallisuusriskeihin liittyvän kyselyn toteutus, seminaari selvitystyön tuloksista, tilaisuuksia yhdistysten liiketoimintaan liittyvistä mahdollisuuksista
- Tammi-helmikuu: Talvimatkailijoiden haastattelut ja kyselyn ja haastattelujen yhteenveto ja ratkaisujen etsiminen turvallisuuteen liittyvien parannustarpeiden osalta.
- Maaliskuu- Elokuu: Kylien tukeminen ratkaisuvaihtoehtojen löytämisessä, pilotointi, tiedottaminen, rahoitusneuvonta
- Syyskuu: hankkeen lopetustoimet, tietojen koostaminen loppuraporttiin, tiedottaminen hankkeen tuloksista, seuranta ja raportointi
- Lokakuu: lomakuukausi

8. Ympäristö- ja ilmastovaikutusten huomiointi ja kestävän kehityksen edistäminen

Hankkeessa keskitytään omatoimimatkailun aiheuttamien ilmasto- ja ympäristötekijöiden minimointiin Lapin maaseutualueilla. Riittävällä tiedottamisella, ohjeistuksella ja palvelurakenteilla voidaan vähentää matkailun aiheuttamaa paikallista pistekuormitusta. Toimilla voidaan vähentää ympäristön roskaantumista, rehevöitymistä, vesistön tilan heikkenemistä, herkän kasvillisuuden talleantumista sekä haitallisten ja vieraslajien lisääntymistä.

Yhteisölähtöistä kehittämistä tukemalla lisätään sosiaalista kestävyyttä. Kun matkailun pelisäännöt laaditaan paikallisia kuullen, luo se paremman pohjan onnistuneelle toiminnalle. Yhteisiin pelisääntöihin pohjautuva omatoimimatkailu luo parhaimmillaan liiketoimintamahdollisuuksia ja työtä, vahvistaen entisestään sosiaalista hyväksyttävyyttä. Yhdessä suunnitellut ja rakennetut palvelurakenteet voivat tarjota virkistysrakenteita niin paikallisille, että matkailijoille, joka tukee resurssitehokkuutta.

Rakentamisen lähtökohtana pidetään resurssitehokkuutta ja ekologisuutta. Kulttuurillisten näkökulmien huomioiminen on tärkeä osa maaseudun toimintaympäristön kehittämistä.

Paikallisyhteisön osallistamisen matkailupalveluiden kehittämiseen tuo huomattavia lisäarvoja paikalliskulttuurillisten arvojen noustessa osaksi rakenteita ja toimintaa. Kaikkien paikkojen ei haluta olevan avoimia matkailijoille, vaan osa niistä halutaan pyhittää paikallisten harrasteiden harjoittamiseen. Esimerkiksi veneenlaskupaikan tukkiva matkailuauto synnyttää helposti suuttumusta asukkaista, joille kotitarvekalastus on tärkeä osa arkea. Yhteinen suunnittelu, toteutus ja ohjeistus vähentää niin kylän sisäisiä ristiriitoja, että matkailuun kohdistuvaa negatiivista suhtautumista. Matkailuelinkeinon sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvu edellyttää, että elinkeinon harjoittamisesta syntyvät haitat tunnistetaan ja että niiden vähentämiseen liittyvä työ kytketään elinkeinon tuottamaan taloudelliseen hyötyyn. Koska omatoimimatkailusta aiheutuvien haittojen korvaamiseen on vaikea löytää yksittäistä vastuutahoa, korostuu eri toimijoiden yhteistyö, tahtotila ongelmien ratkaisuun ja kustannusten jakamiseen.

9. Toiminnan jatkaminen ja tuen kohteen ylläpitosuunnitelma

Hankkeen tuloksena syntyy selvitys ja pilottiratkaisuja sekä tiedotusmateriaalia. Tiedotusmateriaali on aiheesta kiinnostuneiden luettavissa hankkeen päättymisen jälkeen Leder Pohjoisin Lappi ry:n sivustoilla. Materiaalit toimitetaan myös laajasti aiheesta kiinnostuneille tahoille ja julkiseen jakoon. Hankkeessa esiin nousseita tarpeita edistetään erillisrahoituksella. Rahoittajina voivat olla esimerkiksi paikalliset Leader-ryhmät.

10. Hankkeen viestintä ja tiedottaminen

Hankkeen tiedottamistarve on laaja, jonka vuoksi hankkeen alussa laaditaan viestintäsuunnitelma ja yhteystietolista kohderyhmittäin nopeuttamaan ja tehostamaan viestintää. Hankkeen viestinnässä noudatetaan rahoittajan viestintäohjeita. Perusviestinnässä hyödynnetään yhdistyksen olemassa olevia viestinnän kanavia: Instagram, Facebook ja verkkosivut. Tämän lisäksi hankkeen tietoa levitetään hankkeen sidosryhmien kautta. Kyliin suunnattua viestintää tehdään yhteistyössä Lappilaiset kylät ry:n ja kuntien järjestöyhteyshenkilöiden sekä someviestinnän kautta. Matkailijoiden tavoittaminen tehdään matkailuyhdistysten viestintäkanavien kautta.

Hankkeessa laaditut suunnitelmat tehdään helppolukuisiksi ja visuaalisesti miellyttäviksi. Kaikissa viestinnän materiaaleissa huomioidaan viestinnän monikanavaisuus. Viestinnässä hyödynnetään myös ammattilaisia, johon on varattu kustannuksia ostopalveluihin. Teemasta viestiessä huomioidaan erityisesti viestinnän saavutettavuus ja selkokieliys, sillä viestinnän kohderyhmä on laaja. Osana tätä huomioidaan myös viestinnän kohderyhmän asettamat kielivaatimukset ja viestintää tehdään suomen lisäksi ainakin englanniksi, mahdollisesti myös muilla kertyneen tiedon pohjalta tarpeellisilla kielillä.

Hankkeessa järjestetyistä tilaisuuksista kerätään muistiinpanoja ja valokuvia, joiden pohjalta viestitään hankkeen etenemisestä säännöllisesti. Lisäksi hanke levittää keräämänsä tutkittua tietoa. Hankkeelle tehdään oma alasivu yhdistyksen verkkosivuille, jonka alle kerätään hyödyllistä materiaalia. Toimenpiteistä ja erityisesti tuotoksista pyritään myös mahdollisuuksien mukaan viestimään alueellisia medioita hyödyntäen ja muun muassa paikallislehdille tarjotaan hankkeen aikana juttuvinkkejä tiedon välittämisen tehostamiseksi.

11. Kustannusarvio

Kustannukset	Summa
Palkat	64 049,00 €
Palkkojen laskennallinen osuus	24 979,11 €
Ostopalvelut	20 250,00 €
Muut välittömät kulut	2 959,05 €

Kustannukset	Summa
Laskennalliset yleiskustannukset, 19 %	20 762,84 €
Kustannukset yhteensä	133 000,00 €
Hankkeen tulot (vähennetään)	0,00 €
Kustannukset yhteensä vähennettynä tuloilla	133 000,00 €

